

**Վ. ԲՐՅՈՒՍՈՎԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ В. БРЮСОВА
BRUSOV STATE UNIVERSITY**

**ԲԱՆԲԵՐ
Վ. ԲՐՅՈՒՍՈՎԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ВЕСТНИК ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ
В. БРЮСОВА
BULLETIN OF BRUSOV STATE UNIVERSITY**

**ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ
ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ**

ПЕДАГОГИКА И СОЦИАЛЬНЫЕ НАУКИ

PEDAGOGY AND SOCIAL SCIENCES

2 (61)

**Վ. ԲՐՅՈՒՍՈՎԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
«ԼԻՆԳՎԱ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ**

ԵՐԵՎԱՆ - 2022

ՀՏԴ ՀՏԴ 373

DOI: 10.51307/182931072015233260-22.61-155

**ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐԻ
ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ. ՀԱՆՐԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՆՈՐ
ՉԱՓՈՐՈՇԻՉ**

ԱԻԴԱ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Համառոտագիր

Սույն հոդվածում դիտարկվում է կրթության բնագավառում առաջատար երկրների կրթության բովանդակության փոփոխությունները՝ դիտարկելով բովանդակային կարևոր բաղադրիչները և տրամաբանությունը, որոնք հանգեցրել են կրթության արդյունավետությանը: Քննարկվում են մի քանի երկրների կրթության բովանդակության հիմքում ընկած հաջողության գրավական հիմնական բաղադրիչները և կարողունակությունները (կոմպետենցիաները): Ներկայացվում են 21 դարում աշխարհի կրթական զարգացումների, բարեփոխումների ընդհանրական միտումները: Բացատրվում է, «Հ հանրակրթության պետական չափորոշի պահանջներով կոմպետենտահենք կրթության անցման անհրաժեշտությունը: Մեկնաբանվում է «Հ հանրակրթության պետական նոր չափորոշի հանրակրթական 8 առանցքային կարողունակությունները, որոնց հիմքի վրա կառուցվում է կրթության բովանդակությունը:

Հիմնաբառեր՝ կրթության բովանդակություն, կոմպետենցիա, կարողունակություն, գիտելիք, հմտություն, արժեք, դիրքորոշում, վերջնարդյունք:

Ներածություն: «Մենք ապրում ենք պատմական ժամանակահատվածում, որտեղ փոփոխություններն այնքան արագացված են, որ մենք սկսում ենք տեսնել ներկան միայն այն ժամանակ, երբ այն տակավին անհետացել է»:

Ռոնալդ Դեյվիդ Լեյնզ

Փոխվում է ոչ միայն աշխարհը, այլև նրա մասին մեր պատկերացումները: Վերջին 20 տարիների ընթացքում լուրջ փոփոխություններ են կա-

տարվել աշխարհաքաղաքականության, աշխարհատնտեսության և աշխարհամշակութային տարածություններում:

20-րդ դարի վերջին տասնամյակներում աշխարհում սկիզբ առած հասարակական և տնտեսական վերափոխումները արմատապես փոխեցին նաև պահանջները կրթական ծառայությունների ձևավորման և մատուցման նկատմամբ: Պահանջները վերաբերում են ինչպես կրթության նպատակներին և բովանդակությանը, կրթական տեխնոլոգիաներին, այնպես էլ ոլորտում և կրթական հաստատություններում կառավարման ձևերին և մեթոդներին, ռեսուրսների տեղաբաշխմանն ու ռացիոնալ օգտագործմանը, պետության դերին և առհասարակ կրթության փիլիսոփայությանը:

Ամբողջ աշխարհում՝ կրթական ոլորտում փոփոխությունները պայմանավորված են կարողունակությունների (competence) ձևավորման և զարգացման վրա:

Հետազոտությունների արդյունքում պարզվել է, որ շատ հաճախ մարդու ինտելեկտի բարձր աստիճանը առօրյա արդյունավետ գործունեության համար կամ մասնագիտական գործունեության մեջ արդյունավետ աշխատելու համար բավարար չէ: 21-րդ դարում մարդուն գիտելիքից բացի անհրաժեշտ են կարողունակություններ՝ արդյունավետ աշխատելու, ճիշտ կողմնորոշվելու և ըստ իրավիճակի գործելու համար (<https://education.alberta.ca/competencies/student-competencies/everyone/documents/>):

Կրթական կարողունակությունները անհատի համալիր բնութագրիչներ են՝ գիտելիքների, հմտությունների, վերաբերմունքի և արժեքների համակարգ, որը թույլ է տալիս հաջողությամբ լուծելու որոշակի խնդիրներ: Բնագիտության և մաթեմատիկայի բարձր արդյունքներով, բարձրագույն կրթության դիմորդների բարձր չափանիշներով, միջազգային ստուգատեսների արդյունքներով կրթական բարձր արդյունավետություն ունեցող երկրների կրթական համակարգերի հետազոտությունները ցույց են տվել, որ այդ երկրներում կրթության արդյունավետությունը պայմանավորված է կրթության բովանդակության հենքի վրա սահմանված կարողունակությունների շուրջ կրթական գործընթացը կառուցելով:

(<https://timssandpirls.bc.edu/timss-landing.html>)

Այժմ ներկայացնենք կրթության բնագավառում առաջատար երկրների կրթության բովանդակության հիմքում ընկած կարողունակությունները, առանցքային գաղափարները: Դիտարկենք նաև ՀՀ կրթական քաղաքականությունը, քանի որ մեր երկիրը, որդեգրելով առաջատար երկրների լա-

վագույն փորձը, հանրակրթության պետական նոր չափորոշի հիմքում դրել է այդ երկրների հաջողության գրավական տրամաբանությունը և կարողունակությունները:

ա) Դիտարկենք Կանադայում կրթության բովանդակության հիմքում ընկած կարողունակությունները, առանցքային գաղափարները: Կանադան համարվում է համաշխարհային առաջատարներից մեկը գրագիտություն գարգացման որակով (<https://gpseducation.oecd.org/CountryProfile?primary-Country=CAN&treshold=10&topic=PI>): Առաջատար է կարդալու և մաթեմատիկական գրագիտության, գիտական գրագիտության, $S < S$ գրագիտության ոլորտներում և ունիվերսալ է կարողունակություններով (քննադատական մտածողություն, ստեղծագործականություն և այլն): Ուսումնական ծրագրերը թարմացնելու համար ընտրվել են այնպիսի հիմնական կարողունակություններ, որոնք ապահովում են էական ազդեցություն անհատի կրթական հաջողությունների վրա, նրա հարաբերությունները այլ մարդկանց հետ, զբաղվածության հնարավորությունները, առողջությունը և ընդհանուր բարեկեցությունը:

Կանադայի կրթական կարողունակությունների բաղադրիչներն են .

- քնավորության կրթություն,
- քաղաքացիական կրթություն,
- համագործակցություն,
- ստեղծագործականություն,
- հաղորդակցականություն,
- քննադատական մտածողություն և խնդիրների լուծում:

(<https://www.canada.ca/en/treasury-board-secretariat/services/professional-development/key-leadership-competency-profile.html>)

բ) Դիտարկենք Ֆինլանդիայում կրթության բովանդակության հիմքում ընկած կարողունակությունները, առանցքային գաղափարները:

«Ֆորմալ կրթության» չափանիշով առաջատար դիրքում է Ֆինլանդիան:

(<https://www.statista.com/statistics/986919/pisa-student-performance-by-field-and-score-finland/>)

Ֆինլանդիայի կրթական համակարգը լավագույններից է աշխարհում՝ տնտեսության կարիքների համար մարդկանց հմտությունները համապատասխանելու ձևաչափով (<http://www.ims.mii.lt/ims/files/EducationmodelFinland-Marianne.pdf>): Չնայած իր փոքր չափերին՝ Ֆինլանդիայի տնտեսությունը ամենահաջողակներից մեկն է աշխարհում: Ֆինլանդիան ձգտում է, որ

կրթական նպատակները բավարարեն տնտեսության կարիքները: Բարեփոխումների ծրագիրը կառուցվել է շուրջ 20 տարի: Բացահայտվել են 7 ընդհանուր /խաչաձև կարողունակություններ/, որոնք ներառվել են ուսումնական պլանում և ձևավորվում են բոլոր առարկաներից: Ֆինն հետազոտողները հատուկ ուշադրություն են դարձնում «սովորել սովորելու» (learning to learn) կարողունակություններին, այն համարելով հիմնաքար ամբողջ ուսումնական գործընթացի համար: Այս կարողունակությունը վերաբերում է կրթությանն ամբողջությամբ և չի սահմանափակվում որևէ ուղղությամբ կամ առարկայով: Այն ուղղորդում է կրթական գործընթացը և ազդում սովորողների ակադեմիական նվաճումների վրա: «Սովորել սովորելու» կարողունակությունը գործոն է դառնում ամբողջ կյանքի ընթացքում ուսուցման մեջ՝ որոշելով անհատի ճանաչողական հակումները և ինքնազարգացման ցանկությունը: Ֆինն հետազոտողները առանձնացնում են «սովորել սովորելու» կարողունակությունների հետևյալ հիմնական բաղադրիչները.

- մտածողության կարողություններ, խնդիրների լուծման հմտություններ,
- վերաբերմունք և արժեքներ՝ կապված դպրոցի և ուսումնական գործընթացի հետ,
- գիտելիք ստանալու ձգտում, որպես հատուկ մտածելակերպ:

Կարողունակություններից յուրաքանչյուրի համար սահմանված են ուսումնառությանակնկալվող վերջնարդյունքները: Կրթական կարողունակություններն են.

- սովորել սովորելու,
- մշակութային,
- մեդիագրագիտություն,
- հոգատարություն սեփական անձի նկատմամբ,
- S<S գրագիտություն,
- կարիերայի զարգացում,
- ապագայի կառուցման ներգրավվածություն, մասնակցություն:

(<https://vbudushee.ru/upload/iblock/f30/f30f7b26a9c431f523d437d5d85857b1.pdf>)

գ) Դիպարկենք Չինաստանի կրթության բովանդակության հիմքում ընկած կարողունակությունները, առանցքային գաղափարները: Չինաստանում կրթական համակարգը զգալի փոփոխություններ է կրում: Բարեփոխումները սկսվեցին 1980-ականներին, իսկ ընդամենը 33 տարում Չինաստանը այդ ճանապարհին անցավ այնպես, որ մյուս զարգացած երկրները, ինչպիսիք են Ֆրանսիան, ԱՄՆ-ն, Գերմանիան անցան մի ամբողջ դար:

Մինչ բարեփոխումների մեկնարկը բնակչության մոտ 23%-ը լրիվ անգրագետ էին, այսօր այս ցուցանիշն ընդամենը 5% է: Կարողունակությունների զարգացումը չինական կրթական համակարգում կառուցված է ընդհանուր ուսուցման մեջ՝ ներառյալ հիմնական տարրերը, առարկայական գիտելիքներից մինչև աշխարհայացքի և բնավորության զարգացում:

Կրթական կարողունակություններն են .

- ինքնազարգացում (սովորելու կարողություն, առողջ ապրելակերպ),
- մշակութային հիմքեր (մարդասիրություն, գիտական մոտեցում),
- սոցիալական ներգրավվածություն (պատասխանատվություն, նորարարություն):

(<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2096531119850905>)

դ) Դիպարկենք Կորեայի Հանրապետության կրթության բովանդակության հիմքում ընկած կարողունակությունները, առանցքային գաղափարները: Կորեայի Հանրապետությունը համարվում է զարգացող երկիր, այնուամենայնիվ նրա տնտեսությունը միջազգայնորեն հայտնի է բարձր տեխնոլոգիաներով և ֆինանսական առումով: Հարավային Կորեայի քաղաքացիների 68%-ը 25-34 տարեկանում ունեն առնվազն բակալավրի կոչում՝ սա ամենաբարձրն է համաշխարհային տնտեսապես զարգացած երկրների շարքում: Կոմպետենտ սովորողի բնութագիրներ՝

Ինքնակառավարում: Կառավարում է սեփական կյանքը, ունի ինքնություն և ինքնավստահություն՝ հիմնվելով կյանքի և մասնագիտական աճի համար անհրաժեշտ կարողությունների և որակավորումների վրա:

Աշխատել գիտելիքով և տեղեկատվությունով: Մշակում և կիրառում է տարբեր աղբյուրներից ստացված գիտելիքներն ու տվյալները գործնական խնդիրների ռացիոնալ լուծման համար:

Ստեղծագործական մտածողություն: Կատարում է բացահայտումներ՝ ինտեգրելով տարբեր աղբյուրներից գիտելիքները, հմտությունները և փորձը:

Գեղագիտություն և հուզականություն: Գտնում և ընդունում է կյանքի իմաստներն ու արժեքները՝ ուրիշների ապրումակցելով և նրանց մշակութային առանձնահատկությունները ըմբռնելով:

Հաղորդակցություն: Լսում է ուրիշներին հարգանքով և արդյունավետ կերպով հաղորդակցվում: Ազատ արտահայտվում է սեփական մտքերն ու զգացմունքները կյանքի տարբեր իրավիճակներում:

Քաղաքացիական գրագիտություն: Ակտիվորեն մասնակցում է հասարակությունը դեպի լավը փոխելուն՝ ունենալով ազգային և համաշխարհային հանրության արժեքներ:

(<https://asiasociety.org/files/21st-century-competencies-south-korea.pdf>)

ե) Դիտարկենք Հայաստանի Հանրակրթության պետական չափորոշի բովանդակության հիմքում ընկած կարողունակությունները, առանցքային գաղափարները: ՀՀ Հանրակրթության պետական չափորոշիչը ունի կարողունակահեն բնույթ: Կրթության բովանդակությունը կառուցվում է 8 առանցքային կարողունակությունների շուրջ: Այդ կարողունակություններին հասնելու համար չափորոշում սահմանված են կրթության երեք աստիճանների համար սովորողի ակնկալվող վերջնարդյունքները: Այդ վերջնարդյունքները ապահովելով սովորողի մոտ կզարգանան չափորոշի հիմքում դրված ներքոնշյալ ութ կարողունակությունները:

Կրթական կարողունակություններն են .

- լեզվական գրագիտություն,
- սովորել սովորելու,
- ինքնաճանաչողական և սոցիալական,
- ժողովրդավարական և քաղաքացիական,
- թվային և մեդիա,
- մշակութային,
- մաթեմատիկական և գիտատեխնիկական,
- տնտեսական կարողունակություն:

(<https://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=149788>)

Վերջնարդյունքները ձևակերպված են դպրոցի կրթական տարբեր աստիճանների համար:

Վերջնարդյունքները պետք է լինեն՝

- հստակ ձևակերպված, միարժեք ընկալվող,
- հասանելի,
- շարունակական և զարգացող,
- չափելի:

Եզրակացություն: Ինչպես ներկայացվեց վերևում, զարգացած երկրների կրթության բովանդակության հիմքում դրված կարողունակություններն են: Ինչպես երևում է շարադրանքից, ՀՀ և Հանրակրթության պետական չափորոշի հիմքում կարողունակություններն են: Եթե միջև այսօր ուսուցիչը սովորողին ակադեմիական գիտելիքներով էր ապահովում և դաստիարա-

կում, այս չափորոշի պահանջով սովորողին տալու է ակադեմիական գիտելիքներ, զարգացնելու է սովորողի արժեքային համակարգը, ուշադրություն է դարձնելու նրա իմաստային դիրքորոշումներին, զարգացնելու է կարողություններն ու հմտությունները, քանի որ այդ պահանջներն է դրված չափորոշի հիմքում: Այսինքն դրանով լուծվում է հայկական դպրոցին բնորոշ այն խնդիրը, երբ սովորողը տիրապետում է ակադեմիական գիտելիքների, բայց առօրյա կյանքում, և հետո՝ մասնագիտական գործունեության մեջ դրսևորվում է անարդունավետ: Ընդհանրապես, կրթական համակարգում նորարարությունները արդյունավետ են և ժամանակի հրամայական: Աշխարհում նույնիսկ ամենազարգացած երկրներում պարբերաբար փոփոխություններ կատարվում են կրթական ոլորտում: Ցանկացած երկրի զարգացվածության և բարեկեցության աստիճանը պայմանավորված է այդ երկրի վարած կրթական քաղաքականությամբ: Հուսով ենք, որ մեր որդեգրած նոր կրթական համակարգը համապատասխանում է նաև մեր ազգային առանձնահատկություններին և արժեքներին, կարողանալու են լուծել կրթական ոլորտում առկա խնդիրները:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Հանրակրթության պետական նոր չափորոշիչ
<https://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=149788>
2. OECD (2010), PISA 2009 Results: What Students Know and Can Do: Student Performance in Reading, Mathematics and Science (Volume I), OECD Publishing.
<https://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/48852548.pdf>
3. Sahlberg, P. (2007), “Education Policies for Raising Student Learning: The Finnish Approach”, Journal of Education Policy, Vol. 22, No. 2, pp. 147-171.
<https://www.adb.org/sites/default/files/publication/28210/wp097.pdf>
4. ASER (Annual Status of Education Report)—Pakistan. 2011. Annual Status of Education Report (Rural). Islamabad: South Asian Forum for Education Development (SAFED). Available on-line: [http://www.safedafed.org/aser/document/aser/2011/Total%20PDF%20Aser%20Report%20Low %20resolution.pdf](http://www.safedafed.org/aser/document/aser/2011/Total%20PDF%20Aser%20Report%20Low%20resolution.pdf)

5. 2012. Annual Status of Education Report 2011: National (Rural)Paid Tuition. Islamabad: South Asian Forum for Education Development (SAFED). Available on-line: http://www.aserpakistan.safedafed.org/document/report_cards/2011/Tuition.pdf
6. United Nations Development Programme. Human Development Index (HDI): Education Index [URL: hdr.undp.org].
7. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) Institute for Statistics. Data Centre [URL: data.uis.unesco.org].
8. United Nations Statistics Division. UNdata [URL: data.un.org].
9. <https://www.marieclaire.ru/stil-zjizny/10-universitetov-gde-uchilis-monarshie-osobyi-buduschie-prezidentyi-akteryi-i-pisateli/>
10. <https://education.alberta.ca/competencies/student-competencies/everyone/documents/>

REFERENCES

1. Hanrakrtoutyan petakan nor chaporoshich
<https://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=149788>

АИДА САРГСЯН - НЕОБХОДИМОСТЬ РЕФОРМ ОБРАЗОВАНИЯ. НОВЫЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ СТАНДАРТ

Ключевые слова: *контентобразования, компетенция, знание, умение, ценность, позиция, конечный результат*

Цель данной статьи - рассматривать изменения содержания образования в ведущих странах в сфере образования, а также в Республике Армения.

Обсуждаются ключевые факторы успеха и компетенции, лежащие в основе образовательного содержания нескольких стран.

Представлены общие тенденции развития и реформ образования в мире в 21 веке. Объясняется понятие компетенции, необходимость ее применение в образовании в соответствии с требованиями государственного стандарта общего образования Республики Армения.

Интерпретируются 8 ключевых общеобразовательных компетенций нового государственного стандарта общего образования в Республике Армения, на основе которых строится структура образования.

AIDA SARGSYAN - THE NEED FOR EDUCATION REFORMS: A NEW STATE MEASURE OF PUBLIC EDUCATION

Keywords: *content of education, competence, knowledge, skill, value, opinion, result*

This article examines the changes in the content of education in the leading countries in the field of education, as well as in RA.

The article discusses key success factors and competencies underlying the educational content of several countries.

It presents the general trends of educational developments and reforms in the world in the 21st century. It explains the concept of competence, the necessity of transition to competent education according to the requirements of the state standard of RA general education.

The material interpreters 8 key general education competencies of the new state standard of general education of RA, on the basis of which the content of education is built.